

"Arhivski anali" br. 4/2007.

Tatjana Stevančev

FONDOVI SRESKIH SUDOVA U ISTORIJSKOM ARHIVU SOMBOR

Sažetak:

Rad sadrži kompletan pregled svih fondova sreskih sudova koji se čuvaju u Arhivu, za vremenski period 1850-1978 godine. U radu se navode opšti podaci za svaki pojedinačni fond kao i istorijati tvorca fonda za period 1850-1918, 1919-1941, 1941-1944 i za period nakon 1945. godine. Opisuje se teritorijalna nadležnost sreskih sudova nakon 1945. godine. Opisuje se registratursko sređivanje i karakteristike sadržaja arhivske građe sređenih fondova. Navode se i sačinjene pomoćne evidencije o arhivskoj građi.

Ključne reči:

Sreski sud, fond, opšti podaci, istorijat tvorca, teritorijalna nadležnost, registratursko sređivanje, karakteristike sadržaja, pomoćne evidencije.

Rezime:

Istorijski arhiv Sombor čuva ukupno 548 fondova, od čega 16 fondova čine sreski sudovi u mestima Sombor, Kula, Apatin i Odžaci, za vremenski period 1850-1918, 1919-1941, 1941-1944 i za period nakon 1945. godine. Svega četiri fonda su u celini registraturski sređena: Sreski sud Kula (1919-1940), Sreski sud Sombor (1919-1941), Opštinski sud Kula (1945-1971), Opštinski sud Sombor (1945-1965), a dva fonda su delimično sređena tj. za delove fonda su urađeni sumarni inventari: Kraljevski sreski sud Apatin (1850-1918) i Kraljevski sreski sud Odžaci (1850-1918).

Osnovni razlog malog broja sređenih fondova je nedovoljan broj stručnih radnika sa znanjem nemačkog i mađarskog jezika (u Arhivu je zaposlen samo jedan arhivista sa znanjem mađarskog jezika).

Građa ovih fondova je uglavnom preuzimana od opštinskih sudova, u većem broju slučajeva bez popisa i u nesređenom stanju. Takođe, građa je uglavnom preuzimana jednim zapisnikom za duži vremenski period građe, te je nakon primopredaje bilo neophodno izvršiti razgraničenje građe po pripadajućim fondovima.

Građa fondova do 1944. godine je delimično sačuvana tj. knjige tih fondova su fragmentarno sačuvane a spisi u nešto većoj količini. Građu fondova nakon 1945. godine čine uglavnom spisi jer su opštinski sudovi zadržali pripadajuće knjige.

Fondovi sreskih sudova su poslednji put sređivani u toku 1995. godine, a od tada ni jedan sudski fond nije sređivan zbog nedovoljnog broja stručnih radnika i značajnog povećanja obima posla tj. zahteva stranaka počev od 1991. godine do danas.

Fondovi sreskih sudova su sređivani na osnovu stručnih uputstava i orijentacionih lista sa rokovima čuvanja Arhiva Vojvodine, Istorijskog arhiva Novi Sad, Zajednice arhiva Srbije – Komisije za izradu jedinstvenih lista, Komisije za praćenje i unapređenje zaštite arhivske građe van arhiva SARJ i sudskih poslovnika.

Za sređene fondove sreskih sudova sačinjeni su Sumarni inventari sa detaljnim istorijatom tvorca fonda i arhivskog fonda. U okviru Uvoda u sumarni inventar, detaljno su opisane (po grupama predmeta) karakteristike sadržaja arhivske građe. Takođe, sačinjeni su i detaljni predlozi za izlučivanje kategorija bezvrednog registraturskog materijala kao i zapisnici o izlučivanju. Popunjene su sve evidencije u dosijeu fonda, radni karton i obrazac br. 1.

Kako se građa sreskih fondova (posebno nakon 1945. godine) vrlo često koristi, a u građi fondova nedostaju knjige (upisnici, registri, delovodnici i sl.), u toku sređivanja i kasnije, sačinjavane su razne pomoćne evidencije o arhivskoj građi tih fondova. Popisivani su predmeti unutar određenih grupa (najčešće K, O, I i DN) za celokupnu građu fonda a sačinjeni su i imenski registri popisanih predmeta, u cilju bržeg i lakšeg rešavanja zahteva stranaka i pronalaženja određenog predmeta u građi fonda.

S a d r Ź a j:

- 1. U V O D**
- 2. OPŠTI PODACI O FONDOVIMA**
  - 2.1. Sreski sudovi u periodu 1850-1918**

Kraljevski sreski sud Kula (1850-1918), 1851-1918
Kraljevski sreski sud Sombor (1850-1918), 1850-1918
Kraljevski sreski sud Apatin (1850-1918), 1850-1918
Kraljevski sreski sud Odžaci (1850-1918), 1851-1918
  - 2.2. Sreski sudovi u periodu 1919-1941**

Sreski sud Apatin (1919-1941), 1919-1941
Sreski sud Kula (1919-1941), 1919-1940
Sreski sud Odžaci (1919-1941), 1919-1941
Sreski sud Sombor (1919-1941), 1919-1941
  - 2.3. Sreski sudovi u periodu 1941-1944**

Sreski sud Apatin (1941-1944), 1941-1943
Sreski sud Odžaci (1941-1944), 1941-1944
Sreski sud Sombor (1941-1944), 1941-1944
Sreski sud Kula (1941 – 1944), 1942 - 1944
  - 2.4. Sreski sudovi nakon 1945. godine**

Opštinski sud Sombor (1945-1965)
Opštinski sud Kula (1945-1971)
Sreski sud Odžaci (1945-1947)
Opštinski sud Apatin (1945-1978)
- 3. ISTORIJATI TVORCA FONDA**
  - 3.1. Sreski sudovi u periodu 1850-1918**
  - 3.2. Sreski sudovi u periodu 1919-1941**
  - 3.3. Sreski sudovi u periodu 1941-1944**
  - 3.4. Sreski sudovi nakon 1945.**
- 4. TERITORIJALNA NADLEŽNOST SRESKIH SUDOVA NAKON 1945. GODINE**
- 5. REGISTRATURSKO SREĐIVANJE I KARAKTERISTIKE SADRŽAJA GRAĐE**
  - 5.1. Sreski sudovi u periodu 1919-1941**
  - 5.2. Sreski sudovi nakon 1945. godine**
- 6. POMOĆNE EVIDENCIJE O ARHIVSKOJ GRAĐI**
  - 6.1. Sreski sud Sombor (1919-1941)**
  - 6.2. Opštinski sud Sombor (1945-1965)**
  - 6.3. Opštinski sud Kula (1945-1971)**
- 7. ZAKLJUČAK**
- 8. LITERATURA**

1. UVOD

Od ukupnog broja fondova (552) koje poseduje Istorijski arhiv Sombor, na oblast sudstva se odnosi 22 fonda (sreski i okružni sudovi) sa područja opštine Sombor, Kula, Apatin, Bač i Odžaci – koje Arhiv teritorijalno pokriva. Od tog broja, 16 fondova su sreski sudovi u periodu 1850-1971 godine. Od 16 fondova sreskih sudova, nesređeno je 10 fondova, delimično sređeno 2 fonda a samo 4 fonda u celosti registraturski sređena.

Prvo preuzimanje građe ovih fondova datira iz 50-ih godina prošlog veka, kada je preuzimanje vršeno uglavnom stihijski (kako bi što više građe dospelo u Arhiv i bilo zaštićeno od uništenja), što znači da nisu sačinjavani primopredajni zapisnici, ne postoje tačni podaci o količini građe koja je preuzeta, kao ni detaljniji podaci o karakteristikama sadržaja preuzete građe.

Ako su zapisnici i sačinjavani, oni se često odnose na građu koja je preuzimana za veći vremenski period (u nekim slučajevima i za period od 1850. godine pa sve do 60-ih godina 20. veka), često bez popisa i u nesređenom stanju. Zbog ovoga je pri samom preuzimanju vršeno razgraničenje fondova, često za veliku količinu građe, što je dovelo do grešaka tj. određena građa je svrstana u nepripadajući vremenski period tj. fond.

Kasnije su se te greške ispravljale (uglavnom prilikom pregleda građe i njenog korišćenja) ali na žalost o tome nisu sačinjavane potrebne evidencije u dosijeu fonda, te je vrlo teško (u nekim slučajevima i nemoguće) pratiti promene u sadržaju i količini građe fonda.

Kada se ovome doda i činjenica, da se sređivanje ovih fondova (koje je vršeno u periodu od 60-ih do kraja 70-ih godina prošlog veka) takođe sprovodilo u većem broju slučajeva bez potrebnih evidencija (zapisnika o izlučivanju bezvrednog registraturskog materijala, sumarnih inventara ili bar popisa preostale građe, popunjavanja radnog kartona fonda), promene u građu ovih fondova je vrlo teško ili čak i nemoguće pratiti.

Za potrebe izdavanja Vodiča kroz arhivske fondove Istorijskog arhiva u Somboru (1985. godine), utvrđeni su opšti podaci i o fondovima sreskih sudova. Međutim, ovi fondovi (i mnogi drugi) su od tada pretrpeli mnogo promena, u smislu naknadnog preuzimanja građe, izlučivanja, delimičnog sređivanja i sl. Zbog ove činjenice, za pisanje rada nije mogao biti korišćen navedeni Vodič, već je bilo potrebno detaljno pregledati dosijee ovih fondova a za fondove koji nisu sređeni, bilo je potrebno izvršiti i neposredni uvid u građu fonda i sačiniti odgovarajuće popise i evidencije.

2. OPŠTI PODACI O FONDOVIMA

2.1. Sreski sudovi u periodu 1850-1918

F. 33

KRALJEVSKI SRESKI SUD (KIRÁLYI JÁRÁSBÍRÓSÁG)

KULA (KÚLA)

(1850-1918), 1851-1918

Količina arhivske građe: knj. 3; k. 220; **28,90 m.**

Jezik građe: mađarski i nemački.

Nesređen.

Informativna sredstva: nema.

Osnovne karakteristike sadržaja građe:

Gruntovne knjige, popis vlasnika urbanih gruntova, spisi Sreskog kolegijalnog suda, protokoli istrage, registri kazni, spisi Sreskog krivičnog suda, ostavinski predmeti, građanske parnice, vanparnični predmeti.

Istorijat arhivskog fonda:

Građa ovog fonda je preuzimana u nekoliko navrata od Arhiva Vojvodine u sređenom stanju po primopredajnim zapisnicima br.:

- VI 031.5-8/9-1974, 14 kutija (1850-1860),
- VI 031.5-8/6-1974, Sreski krivični sud 26 kutija (1854-1860),
- VI 031.5-8/11-1974, Sreski kolegijalni sud, 8 kutija (1851-1853)

kao i od Opštinskog suda u Kuli, u nesređenom stanju po zapisniku br.:

- I-SU:13-7/70 (1890-1963),
- 24/1-72, (preuzeta građa sudskih fondova Kule u periodu 1850-1918, 1919-1940, 1941-1944 i 1945-) u ukupnoj količini od 300 m.,
- 02-300/76 (1898-1970) i javno-beležničke kancelarije (1901-1942).

O izlučivanju bezvrednog registraturskog materijala ne postoje zapisnici, samo popisi građe koja je izlučena (nedatirani) i to: popis izlučenog bezvrednog registraturskog materijala sa bročanim podacima o godini, vrsti predmeta (ostavine, K predmeti i sl.) rasponu brojeva u fascikli, ali bez navođenja kategorija koje se iz pojedine grupe predmeta izlučuju:

- (1874-1900) u količini od 254 fascikle / 51 m.
- (1901-1919) u količini od 353 fascikle / 70,60 m.

Stepen sačuvanosti:

Knjige su fragmentarno sačuvane, spisi su manjim delom sačuvani.

F. 34**KRALJEVSKI SRESKI SUD (KIRÁLYI JÁRÁSBÍRÓSÁG)
SOMBOR (ZOMBOR)
(1850-1918), 1850-1918**

Količina arhivske građe: knj. 1; k. 37; svežnj. 156; **21,75 m.**

Jezik građe: mađarski i nemački.

Nesređen.

Informativna sredstva: Popis ostavinskih predmeta (1915-1918) – nedatiran.

Osnovne karakteristike sadržaja građe:

Gradska deputacija Sreskog suda Sombor, gruntovni spisi (155 svž.) za: Sombor, Bački Breg, Bezdán, Čonoplju, Gakovo, Kljajićevo, Stanišić, Svetozar Miletić i Ridicu; ostavinski predmeti (1 svž.), građanski i krivični predmeti, egzekucije i drugo.

Istorijat arhivskog fonda:

Građa fonda je preuzeta 1950. godine bez primopredajnog zapisnika kao i od Arhiva Vojvodine po zapisniku br. VI 031.5-8/3-1974, 7 kutija i 6 knjiga (1850-1861) – sa popisom. Ne postoje podaci i evidencije o izlučivanju bezvrednog registraturskog materijala.

Stepen sačuvanosti:

Knjige i spisi su delimično sačuvani.

F. 35**KRALJEVSKI SRESKI SUD (KIRÁLYI JÁRÁSBÍRÓSÁG)**

APATIN (1850-1918), 1850-1918

Količina arhivske građe: knj. 5; k. 12; svežnj. 73; **11,05 ml**

Jezik građe: mađarski, nemački, srpski.

Delimično sređen.

Informativna sredstva: Sumarni inventar za deo građe fonda (1903-1918) tj. 5 knjiga i 12 kutija (građanske parnice, ostavine i gruntovni spisi).

Osnovne karakteristike sadržaja građe:

Upisnici građanskih i zemljišno-knjižnih predmeta, registar građanskih predmeta, gruntovni spisi (73 svž. – naknadno pripojeni fondu) za mesta: Apatin, Doroslovo, Bogojevo, Kupusinu, Stapar, Sontu, Prigrivicu i Bački Monoštor; građanske parnice, ostavine (podela imovine, kupoprodajni ugovori, ugovori o darovanju zemlje).

Istorijat arhivskog fonda:

Građa fonda je preuzeta 1950. godine bez primopredajnog zapisnika, kao i od Opštinskog suda Apatin po zapisniku br. 20/1-1972 (preuzeta građa sudskih fondova Apatina u periodu 1850-1918, 1919-1940, 1941-1944) u ukupnoj količini od 42 m. – bez popisa.

Ne postoje podaci i evidencije o izlučivanju bezvrednog registraturskog materijala.

U građi fonda je izvešeno razgraničenje fondova tj. iz građe fonda je izdvojeno 2 knjige (1922-1923) i 15 kutija spisa (1919-1924), te je isto uloženo u fond Sreski sud Apatin (1919-1940).

Stepen sačuvanosti:

Spisi i knjige su fragmentarno sačuvani.

F. 36

KRALJEVSKI SRESKI SUD (KIRÁLYI JÁRÁSBÍRÓSÁG)

ODŽACI (HÓDSÁG)

(1850-1918), 1851-1918

Količina arhivske građe: knj. 59; k. 14; svežnj. 41; **10,00 m.**

Jezik građe: mađarski, nemački.

Delimično sređen.

Informativna sredstva: Sumarni inventar za deo građe fonda (1881-1918) tj. 14 kutija (ostavinski i gruntovni spisi), regesta (54).

Osnovne karakteristike sadržaja građe:

Ostavine, kupoprodajni ugovori, podela imovine, gruntovni spisi (41 svž).

Istorijat arhivskog fonda:

Građa je preuzeta 1950. godine prilikom velike akcije prikupljanja arhivske građe, bez primopredajnog zapisnika.

Ne postoje podaci i evidencije o izlučivanju bezvrednog registraturskog materijala.

Stepen sačuvanosti:

Knjige i spisi su manjim delom sačuvani.

2.2. Sreski sudovi u periodu 1919-1941

F. 93

SRESKI SUD

APATIN

(1919-1941), 1919-1941

Količina arhivske građe: knj. 31; k. 91; fasc. 138; **25,80 m.**

Jezik građe: srpski, mađarski i nemački

Nesređen

Informativna sredstva: Popis građanskih predmeta (1921-1940) i popis ostavinskih predmeta (1917-1940) – nedatirani.

Osnovne karakteristike sadržaja građe:

Građanski predmeti, ostavine, vanparnični predmeti.

Istorijat arhivskog fonda:

Građa fonda je preuzeta od Opštinskog suda Apatin po zapisniku br. 20/1-1972 (preuzeta građa sudskih fondova Apatina u periodu 1850-1918, 1919-1940, 1941-1944) u ukupnoj količini od 42 m. – bez popisa.

Ne postoje podaci i evidencije o izlučivanju bezvrednog registraturskog materijala.

Stepen sačuvanosti:

Spisi su većim delom sačuvani.

Knjige su manjim delom sačuvane.

F. 94

SRESKI SUD

KULA

(1919-1941), 1919-1940

Količina arhivske građe: knj. 15; k. 42; **5,58 m.**

Jezik građe: srpski i mađarski.

Sređen.

Informativna sredstva: Sumarni inventar sa Uvodom u sumarni inventar (detaljan istorijat tvorca fonda i arhivskog fonda).

Osnovne karakteristike sadržaja građe:

- Upisnici sudske uprave: 1 knj. (1933-1937)
- Upisnici građanskih parnica: 1 knj. (1933.)
- Upisnik izviđaja u krivičnim predmetima: 1 knj. (1938)
- Upisnici overa: 2 knj. (1936-1937)
- Delovodnici građanskih predmeta: 7 knj. (1919-1930)
- Imenski registri krivičnih predmeta: 2 knj. (1933-1938)
- Dnevnik Corpus delicti: 1 knj. (1924-1938)
- Predsednički spisi (1919-1933)
- Sudska uprava (1936-1938)
- Krivični predmeti (1922-1938)
- Građanske parnice (1920-1930)
- Proglašenje umrlim (1921-1933)
- Razno (deobe imovinske zajednice i PRU) (1938-1939)
- Ostavine (1919-1940).

Istorijat arhivskog fonda:

Građa fonda je preuzeta od Opštinsko suda u Kuli, po primopredajnim zapisnicima br:

- 24/1-72, (preuzeta građa sudskih fondova Kule u periodu 1850-1918, 1919-1940, 1941-1944 i 1945-) u ukupnoj količini od 300 m., - bez popisa
- 02-300/76 - preuzeta građa sudskih fondova Kule u periodu 1850-1918, 1919-1940, 1941-1944 i 1945-; sa popisom ali bez podataka o količini.

Registratursko sređivanje je vršeno 1971., 1990., 1995. i 2006. godine. Izlučivanje bezvrednog registraturskog materijala vršeno je 1990. godine u količini od 7,80 m. i 1995. godine u količini od 2,95 m. o čemu su sačinjene sve potrebne evidencije. Izlučivanje je vršeno na osnovu:

- *Lista kategorija registraturskog materijala sreskih sudova sa rokovima čuvanja, za period 1919-1941*, Istorijski arhiv, Novi Sad, 1979.
- *Orijentacione liste sa rokovima čuvanja arhivske građe i registraturskog materijala kod pravosudnih organa*, Arhiv Vojvodine, Sremski Karlovci, 1971.

Urađen je sumarni inventar i popunjene su i sve ostale evidencije u dosijeu fonda (radni karton, obrazac br. 1.).

Stepen sačuvanosti:

Spisi su većim delom sačuvani.

Knjige su fragmentarno sačuvane.

F. 95

SRESKI SUD

ODŽACI

(1919-1941), 1919-1941

Količina arhivske građe: knj. /; k /; fasc. 226; **12 m.**

Jezik građe: srpski i mađarski.

Nesređen.

Informativna sredstva: nema.

Osnovne karakteristike sadržaja građe:

Spisi u vezi sa sprovođenjem ostavinskog postupka, zemljišno knjižne isprave i spisi u vezi sa uknjižbom prava svojine, doživotnog uživanja i založnog prava na nekretnine.

Istorijat arhivskog fonda:

Građa fonda preuzeta je bez primopredajnog zapisnika, neutvrđenog datuma, u količini od 32 m.

U toku 1979. godine, vršena je klasifikacija građe po vrsti (ostavine, gruntovni spisi), hronologiji i broju upisnika. Nije sačinjen popis građe. Iz radnog kartona je vidljivo da je iste godine vršeno i izlučivanje bezvrednog registraturskog materijala u količini od 20 m. za čega nije sačinjen ni popis izlučenih kategoriji niti ostale evidencije.

Stepen sačuvanosti:

Spisi su većim delom sačuvani.

Knjige nisu sačuvane.

F. 96

SRESKI SUD

SOMBOR

(1919-1941), 1919-1941

Količina arhivske građe: knj. 11; k. 37; **4,84 m.**

Od toga:

- Imenski registri građanskih parnica: 11 knj. (1920-1933)
- Sudska uprava (1933-1941)
- Krivični predmeti (1927-1940)
- Građanske parnice (1921-1940)
- Proglašenje umrlim (1921-1933)
- Ostavine (1919-1940)
- Zemlji-no-knjižni predmeti (1930-1936)
- Komisija za odobrenje prenosa vlasništva (1938-1940).

Jezik građe: srpski.

Sređen.

Informativna sredstva:

Sumarni inventar sa Uvodom u sumarni inventar (detaljan istorijat tvorca fonda i arhivskog fonda).

Popis predmeta (iz grupe krivičnih i građanskih parnica) koji se odnose na značajnije događaje i lica iz političkog, kulturnog i privrednog života na teritoriji sreza Sombor (1919-1941).

Osnovne karakteristike sadržaja građe:

Predmeti sudske uprave (razna godišnja statistika suda o radu i kretanju predmeta, platni spiskovi, statistika zaposlenih i sl.); krivični predmeti (izazivanje verskog i nacionalnog razdora, zaštita javne bezbednosti i poretka, ubistva iz nehata, teška telesna ozleda, bigamija i predmeti koji se čuvaju po oceni kao i ogledni predmeti: zloupotreba službenog položaja, protivprirodni blud, podvođenje, dela protiv zdravlja i poretka, zapuštanje i zlostavljanje dece, paljevine, falsifikovanje, protivstajanje vlasti, jatakovanje i sl.); građanske parnice (imovinsko-pravni zahtevi, sporovi u vezi nekretnina u predmetu ostavina, stvarnih prava, deobe i granica, obaveze vanbračnog oca prema majci i detetu, dokazivanje očinstva, izdržavanje roditelja); rešenja o proglašenju umrlim; ostavinski predmeti; zemljišno-knjižni predmeti; rešenja komisije za odobrenje prenosa vlasništva.

Istorijat arhivskog fonda:

Građa fonda je preuzeta 1950. godine bez primopredajnog zapisnika, u nesređenom stanju i bez podataka o količini.

U periodu 1964-1966. godine je vršena klasifikacija građe na grupe, godine i brojeve, izvršen je popis ostavinskih i građanskih predmeta.

Pre registraturskog sređivanja u 1995. god. obim fonda je iznosio 22,3 ml. U toku 1995. godine vršeno je izlučivanje bezvrednog registraturskog materijala (o čemu su sačinjene sve potrebne evidencije), klasifikacija građe na grupe, po hronologiji i broju upisnika. Registratursko sređivanje i izlučivanje bezv. reg. materijala je vršeno na osnovu:

- Liste kategorija registraturskog materijala sreskih sudova sa rokovima čuvanja, za period 1919-1941 (Istorijski arhiv Novi Sad, 031-139/20-03.1979)
- Orijeantacione liste sa rokovima čuvanja arhivske građe i reg. materijala kod pravosudnih organa – Arhiv Vojvodine Sr. Karlovci (1971.)

Izlučeno je ukupno 17,86 m. građe, nakon čega ostaje 4,44 m. građe.

U građu fonda je u toku 2006. godine uloženo 11 knjiga koje su bile dislocirane iz građe fonda i koje nisu bile obuhvaćene sređivanjem 1995. godine, nakon čega količina fonda iznosi 4,84 m. Izvršeno je reinventarisanje celokupne građe fonda, urađen je nov sumarni

inventar i popinjen je obrazac br. 1.

Stepen sačuvanosti:

Spisi su većim delom sačuvani.

Knjige su manjim delom sačuvane.

2.3. Sreski sudovi u periodu 1941-1944

F. 128

SRESKI SUD (JÁRÁSBÍRÓSÁG)

APATIN

(1941-1944), 1941-1943

Količina arhivske građe: knj. 5; k. 30; **3,84 m.**

Jezik građe: mađarski i nemački.

Nesređen.

Informativna sredstva: Popis ostavinskih predmeta (1942.) i građanskih parnica (1942.) – nedarirani.

Osnovne karakteristike sadržaja građe:

Fond sadrži krivične, građanske i izvršne predmete.

Istorijat arhivskog fonda:

Građa fonda preuzeta je 1950. godine bez primopredajnog zapisnika kao i od Opštinskog suda Apatin po zapisniku br. 20/1-1972 (preuzeta građa sudskih fondova Apatina u periodu 1850-1918, 1919-1940, 1941-1944) u ukupnoj količini od 42 m. – bez popisa.

U toku 1962. godine vršeno je izlučivanje bezvrednog registraturskog materijala, o čemu nisu sačinjene potrebne evidencije. Izvršena je i klasifikacija predmeta po grupama, hronologiji i broju upisnika ali nije sačinjen popis po inventarnim jedinicama, niti su inventarne jedinice obeležene.

Stepen sačuvanosti:

Spisi su delimično sačuvani.

Knjige su fragmentarno delimično sačuvane.

F. 129

SRESKI SUD (JÁRÁSBÍRÓSÁG)

ODŽACI (HÓDSÁG)

(1941-1944), 1941-1944

Količina arhivske građe: knj. 4; k. /; fasc.12; **0,70 m.**

Jezik građe: mađarski.

Nesređen.

Informativna sredstva: nema.

Osnovne karakteristike sadržaja građe: -

Istorijat arhivskog fonda:

Podaci o primopredaji građe ne postoje.

Stepen sačuvanosti:

Spisi su delimično sačuvani.

Knjige su fragmentarno sačuvane.

F. 130

SRESKI SUD (JÁRÁSBÍRÓSÁG)

SOMBOR (ZOMBOR)

(1941-1944), 1941-1944

Količina arhivske građe: knj. /; k. 55; **5,70 m.**

Jezik građe: mađarski.

Nesređen.

Informativna sredstva: nema.

Osnovne karakteristike sadržaja građe:

Fond sadrži krivične, građanske i ostavinske predmete.

Istorijat arhivskog fonda:

Građa fonda je preuzeta pedesetih godina bez primopredajnog zapisnika, u okviru velike akcije prikupljanja arhivske građe, bez podataka o vrsti preuzete građe i podatka o količini preuzete građe.

U toku 1966. godine je vršena klasifikacija građe fonda na grupe, po hronologiji i brojevima upisnika unutar godine. Tada je ovim poslom obuhvaćeno 128 svežnjeva građe (izlučeno je 1,90 m. a ostalo je 6,30 m.).

Evidencije o izvršenim poslovima na sređivanju nisu sačinjene, kao ni podaci o preostaloj građi fonda. U dosijeu fonda postoji popis ostavinskih i građanskih predmeta, koji su nedatirani i koji nisu savnjivani sa građom fonda, te nije sigurno da li su sačinjeni pre ili nakon izlučivanja bezvrednog registraturskog materijala koje je vršeno u okviru sređivanja 1966. godine.

Proverom u građi fonda je utvrđeno da se ista sastoji od krivičnih predmeta (1 kutija), ostavina (53 kutije) i građanskih predmeta (1 kutija).

Stepen sačuvanosti:

Spisi su delimično sačuvani.

Knjige nisu sačuvane.

F. 131

SRESKI SUD (JÁRÁSBÍRÓSÁG)

KULA (KÚLA)

(1941 – 1944), 1942 - 1944

Količina arhivske građe knj. / ; k. 22; svež. 3; dos. 2; **2,30 m.**

Jezik građe: mađarski.

Nesređen.

Informativna sredstva: Popis građe po inventarnim jedinicama (popis sačinjen na osnovu opisa koji se nalaze na kutijama – nije vršena provera sadržine).

Osnovne karakteristike sadržaja građe:

Fond sadrži ostavinske, krivične, predsedničke, građanske, vanparnične i izvršne predmete.

Istorijat arhivskog fonda:

Građa fonda je preuzeta od Opštinsko suda u Kuli, po primopredajnim zapisnicima br:

- 24/1-72, (preuzeta građa sudskih fondova Kule u periodu 1850-1918, 1919-1940, 1941-1944 i 1945-) u ukupnoj količini od 300 m. - bez popisa
- 02-300/76 - preuzeta građa sudskih fondova Kule u periodu 1850-1918, 1919-1940,

1941-1944 i 1945-; sa popisom ali bez podataka o količini.

Ne postoje podaci i evidencije o izlučivanju bezvrednog registraturskog materijala.

U toku 2006. godine, sačinjen je popis građe fonda po inventarnim jedinicama, na osnovu opisa koji su se nalazili na kutijama.

Stepen sačuvanosti:

Spisi su manjim delom sačuvani.

Knjige nisu sačuvane.

2.4. Sreski sudovi nakon 1945. godine

F. 220

OPŠTINSKI SUD

SOMBOR

(1945-1965)

Količina arhivske građe: knj. 3; k. 23; fasc. ./; svež. ./; **2,67 m.**

Od toga:

- Upisnici sudske uprave, 3 knj. (1945-1947)
- SU predmeti (1945-1956)
- K predmeti (1946-1965)
- KS predmeti (1954-1956)
- KPS predmeti (1945-1946)
- Ostavinski predmeti (1945-1959)
- Izvršni predmeti (1947-1956)
- R predmeti (1945-1947)
- DN predmeti (1948-1962)

Jezik građe: srpski.

Sređen.

Informativna sredstva: Sumarni inventar sa Uvodom u sumarni inventar (detaljan istorijat tvorca fonda i arhivskog fonda).

Kategorizacija: arhivska građa od velikog značaja.

Istorijat arhivskog fonda:

Građa fonda je preuzimana od Opštinskog suda Sombor u više navrata i to:

- 1968. godine po primopredajnom zapisniku bez broja, sa popisom građe,
- 1975. godine po zapisniku broj: 02-62/75, sa popisom građe,
- 1975. godine bez zapisnika, sa popisom građe,
- 1976. godine po primopredajnom zapisniku bez broja, bez popisa, samo sa podacima o ukupnoj količini pruzete građe
- 1978. godine po primopredajnom zapisniku br. II. SU 22/1978-2, sa popisom građe.

U periodu 1968-1978 godine, registratursko sređivanje i izlučivanje bezvrednog registraturskog materijala je vršeno u nekoliko navrata, tako da se količina i stanje fonda stalno menjalo. Pošto ni u jednom slučaju nije obrađena kompletna građa fonda te nije urađen ni sumarni inventar, 1995. godine se pristupilo registraturskom sređivanju celokupne građe fonda.

U sklopu sređivanja, pregledane su grupe spisa i to: K, KS, KPS, O, I, R, DN i Su. Izvršeno je izlučivanje bezvrednog registraturskog materijala o čemu je sačinjen zapisnik i lista kategorija koje su izlučene. Preostali deo građe je unutar grupa sređen hronološki i po

brojevima upisnika, nakon čega je izvršeno formiranje inventarnih jedinica, te izrada Sumarnog inventara i popunjavanje svih elemenata dosijea fonda.

Izlučivanje bezvrednog registraturskog materijala je vršeno na osnovu:

- *Orijentacione liste sa rokovima čuvanja arhivske građe i registraturskog materijala za pravosudne organe*, Arhiv Vojvodine, Sremski Karlovci, 1971.
- *Sudski poslovnik - Pokrajinski sekretarijat za pravosuđe i sudsku upravu*, Službeni list SAP Vojvodine br. 22/1972.
- *Jedinstvene liste kategorija registraturskog materijala sa rokovima čuvanja za opštinske sudove*, Zajednica arhiva Srbije, Komisija za izradu jedinstvenih lista, Beograd, 1975.

Pre registraturskog sređivanja fonda 1995. godine, količina građe je iznosila 15 m., izlučeno je 12,33 m. tako da se fond sastoji od 2,67 m. građe nakon registraturskog sređivanja.

Stepen sačuvanosti:

Spisi su većim delom sačuvani.

Knjige su fragmentarno preuzete.

F. 223

OPŠTINSKI SUD

KULA

(1945-1971)

Količina arhivske građe: knj. 1; k. 11; fasc. ./; svež. ./; **1,31 m.**

Od toga:

- Upisnik RZ predmeta, 1 knj. (1949.)
- Poverljivi spisi (1948.)
- Spisi sudske uprave (1947-1949)
- Građanske parnice (1948-1953)
- Izvršni spisi (1947-1962)
- Zemljišno-knjižni spisi (1947-1956)
- Planovi suda i zatvora.

Jezik građe: srpski

Sređen.

Informativna sredstva: Sumarni inventar sa Uvodom u sumarni inventar (detaljan istorijat tvorca fonda i arhivskog fonda).

Kategorizacija: arhivska građa od velikog značaja.

Istorijat arhivskog fonda:

Građa fonda je preuzimana od Opštinskog suda Kula u više navrata i to:

- po zapisniku br. 24/1-72, (preuzeta građa sudskih fondova Kule u periodu 1850-1918, 1919-1940, 1941-1944 i 1945-) u ukupnoj količini od 300 m. - bez popisa
- po zapisniku br. 02-300/76 - preuzeta građa sudskih fondova Kule u periodu 1850-1918, 1919-1940, 1941-1944 i 1945-; sa popisom ali bez podataka o količini
- po zapisniku br. V.Su. 84-37-1978. u količini od 18,40 m. sa popisom građe.

Izlučivanje bezvrednog registraturskog materijala vršeno je u dva navrata i to: 1978. godine u količini od 18,40 m., i 1982. godine u količini od 15 m. Osim podataka o izlučivanju, u dosijeu fonda do 1982. godine nisu postojali podaci o vrsti, vremenskom rasponu i količini građe koja je ostala nakon tih izlučivanja.

Registratursko sređivanje koje je obavljeno 1996. godine obuhvatalo je vremenski raspon građe fonda od 1945. do 1971. godine u količini od 29,10 m. Ukupno je izlučeno 27,79 m. te ostaje 1,31 m. građe nakon sređivanja. U sklopu registraturskog sređivanja, vršena je klasifikacija građe na grupe, unutar grupa po hronologiji i brojevima upisnika.

Izlučivanje bezvrednog reg. materijala je vršeno na osnovu:

- *Orijentacione liste sa rokovima čuvanja arhivske građe i registraturskog materijala za pravosudne organe*, Arhiv Vojvodine, Sremski Karlovci, 1971.
- *Sudski poslovnika - Pokrajinski sekretarijat za pravosuđe i sudsku upravu*, Službeni list SAP Vojvodine br. 22/1972.
- *Jedinstvene liste kategorija reg. materijala sa rokovima čuvanja za opštinske sudove*, Zajednica arhiva Srbije, Komisija za izradu jedinstvenih lista, Beograd, 1975.

Stepen sačuvanosti:

Spisi su većim delom sačuvani.

Knjige su fragmentarno preuzete.

F. 545
SRESKI SUD
ODŽACI
(1945-1947)

Količina arhivske građe: knj. ./; k. ./; fasc. 2; svež. ./; **0,12 m.**

Jezik građe: srpski.

Nesređen.

Informativna sredstva: nema.

Osnovne karakteristike sadržaja građe:

Fond sadrži predmete sudske uprave.

Istorijat arhivskog fonda:

Podaci o preuzimanju građe fonda ne postoje.

Stepen sačuvanosti:

Spisi su fragmentarno sačuvani.

Knjige nisu preuzete.

F. 548
OPŠTINSKI SUD
APATIN
(1945-1978)

Količina arhivske građe: knj. ./; k. 8; fasc. 431; svež. ./; **46,00 m.**

Jezik građe: srpski.

Nesređen.

Informativna sredstva: nema.

Osnovne karakteristike sadržaja građe:

Fond sadrži ostavinske predmete, građanske parnice, krivične i "R" predmete.

Istorijat arhivskog fonda:

Podaci o preuzimanju građe fonda ne postoje.

Stepen sačuvanosti:

Spisi su većim delom sačuvani.
Knjige nisu preuzete.

3. ISTORIJATI TVORCA FONDA

3.1. Sreski sudovi u periodu 1850-1918

Kraljevski sreski sudovi osnovani su posle Mađarske revolucije. Pravosuđe je bilo potpuno odvojeno od uprave. Kraljevski sreski sudovi u Kuli, Somboru, Apatinu i Odžacima su organizovani po naredbi predsednika ministarstva pravosuđa broj 9225/1871. Unutrašnju organizaciju sreskog suda određuju zakoni iz 1871. član 31. i 32. kao i iz 1891. član 17. na način da Sud čine jedan ili više sreskih sudija i podsudija, pomoćni beležnik, podbeležnik, pripravnik prava, manipulant, pisar, dnevničar, sudski izvršitelj i ostalo osoblje. Po naredbi od 30.12.1897. godine manipulantske poslove su obavljali manipulanti u beležničkim kancelarijama pod neposrednim nadzorom sudija.

Pravilnik o poslovanju sreskih sudova donelo je Ministarstvo pravde pod brojem 73465/1897, kada je određeno da se predmeti zavode u 13 raznih upisnika, a vođeni su i imenski registri.

Zakonik o građanskom parničnom postupku donet je 1911. godine, a Zakon o stavljanju na snagu zakona o građanskom parničnom postupku 1912. godine.

Ministarstvo pravde je pod brojem 42100 iz 1914. godine donelo novi Pravilnik o poslovanju sreskih sudova. Njime je određeno da se ustroji samo jedan glavni upisnik, u koji će se zavoditi svi predmeti, osim predmeta predsednika i gruntovnih predmeta, jer su oni posebno vođeni. U ovim sudovima postojali su predsednički predmeti sa oznakom „El“, građanski i krivični predmeti sa oznakama „B“, „P“, „Pk“ i zemljišno-knjižni predmeti sa oznakom „Tkv“.

Municipijalnu vlast nad Kraljevskim sreskim sudom u Kuli, Somboru, Apatinu i Odžacima imao je Kraljevski sudbeni sto u Somboru, a za vanparnična rešenja Vrhovni apelacioni sud u Segedinu.

Rad ovih sudova prestaje 1918. godine, priključenjem Vojvodine Kraljevini Srbiji i proglašenjem Kraljevine SHS.

3.2. Sreski sudovi u periodu 1919-1941

Kraljevina SHS zadržava organizaciju sudstva i primenjuje nešto modifikovane Ugarske zakonske propise, sve do 1929. godine kada dolazi do značajnih promena tj. do donošenja sledećih zakona:

- Zakon o uređenju redovnih sudova za Kraljevinu SHS – 1929.
- Zakonik za sudski krivični postupak za Kraljevinu SHS – 1929.
- Krivični zakonik za Kraljevinu SHS – 1929.
- Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama (građanski parnični postupak) za Kraljevinu SHS – 1929.
- Zakon o zemljišnim knjigama – 1930.
- Zakon o sudskom vanparničnom postupku za Kraljevinu Jugoslaviju – 1934.

U Kraljevini SHS, po Zakonu o uređenju redovnih sudova, sudsku vlast vrše redovni sudovi i to: sreski, okružni, trgovački, Apelacioni sudovi i Kasacioni sud. U red posebnih sudova za građanske sporove spadaju opštinski (mesni) sudovi, odvojeni od opštinske upravne vlasti. Navedenim Zakonom, kotarski sudovi menjaju naziv u sreske sudove i zadržavaju dotadašnju teritorijalnu nadležnost. Po ovom zakonu je u svakom srezu postojao jedan sreski sud a u većim gradovima i po dva. Takođe su i dva manja sreza mogla imati jedan sreski sud.

Sreski sudovi vrše vlast u 1. stepenu u građanskim parnicama, trgovačkim i meničnim predmetima, vanparničnim, krivičnim i izvršnim predmetima. Vode zemljišne knjige i rešavaju u zemljišnim stvarima, ukoliko to ne pripada okružnim sudovima.

Sreskim sudom i sudskim osobljem upravlja starešina suda a sudsku vlast vrši sudija pojedinac. U sudu je bio i potreban broj sudijskih pomoćnika i administrativnog osoblja i služitelja. Sreski sud prestaje sa radom 1941. godine ulaskom mađarskih okupacionih snaga u Sombor.

3.3. Sreski sudovi u periodu 1941-1944

Parlament Mađarske je 16.08.1941. godine doneo Zakon o ponovnom priključenju južnih teritorija Mađarskoj kruni i ujedinjenju sa ostalim krajevima Mađarske. Time je važenje mađarskih zakona prošireno i na pripojena područja. Sa okupacijama gradova i sudovi prelaze u nadležnost mađarske vojne a zatim civilne uprave.

Vojna uprava je ograničila delokrug građanskih sudova a građanski krivični sudovi nisu radili, jer su njihovu nadležnost imali ratni vojni sudovi. Odobreno je osoblje bivših jugoslovenskih sudova, koji su dodati po želji, kao pravni savetnici sudovima pod vojnom upravom. Predsednik sreskog suda je bio dužan da o važnijim predmetima izvesti Ministarstvo pravosuđa u Budimpešti.

Kraljevski sreski sudovi u Apatinu, Odžacima, Kuli i Somboru, pod ovim imenom postoje do avgusta meseca 1943. godine, kada menjaju naziv u Sreski narodni sud.

Sreski narodni sudovi su prestali da postoje oktobra 1944. godine kada je ovo područje oslobođeno.

3.4. Sreski sudovi nakon 1945.

Sreski narodni sudovi u Kuli, Somboru, Apatinu i Odžacima, kao prvostepeni sudovi, ustanovljeni su Odlukom Predsedništva GNOO Vojvodine, Novi Sad br. 819. od 15.05.1945. godine, na osnovu Uputstva o uređenju redovnih narodnih sudova u Vojvodini, donetog od strane Predsedništva GNOO Vojvodine, Novi Sad br. 707. od 30.04.1945. godine.

Sudovi su organizovani izvan narodnooslobodilačkog odbora kao samostalni organi narodne vlasti sa slobodom i nezavisnošću u donošenju odluka, dok su Ustavom iz 1946. godine doneti osnovni principi karaktera, organizacije i funkcionisanja sudova.

Zakonom o uređenju narodnih sudova iz 1945. godine utvrđena je nadležnost sreskih sudova rešavanja u prvom stepenu krivičnih i građanskih stvari, među koje naročito spadaju:

- krivične stvari: krivična dela protiv života, tela, slobode, časti, imovine privatnih lica, zdravlja, javnog morala, braka i porodice.
- građanske stvari: sporovi o imovinsko-pravnim zahtevima, bez poziva na vrednost ukoliko tužena stranka nije ustanova, preduzeće ili organizacija javnog karaktera, sporovi iz odnosa roditelja i dece bilo bračne, bilo vanbračne, sporovi o određivanju ispravci granica nepokretnih dobara, sporovi o službenostima, zbog smetanja poseda, sporovi iz ugovorao zakupu i najmu, sporovi koji potiču iz radnih odnosa, sve vanparnične i sve izvršne stvari.

Istim zakonom je utvrđeno da sudije pojedinci pripremaju sve krivične i građanske stvari za suđenje u Veću, a pored toga samostalno rešavaju sve vanparnične i izvršne stvari.

Ustavnim zakonom iz 1953. godine izvršene su dopune, preciziranja i promene nekih naziva, a Zakonom o sudovima iz 1954. godine, odredbe 12. glave Ustava iz 1946. godine prestaju da važe, a njegovo poglavlje „Ustavna načela o sudovima“ je sadržinski i formalno imalo ustavni karakter.

Osnovna uloga sudova da brinu o ustavnosti i zakonitosti a sudskom zaštitom da osiguraju prava i slobode utvrđene ustavom; dopunjuje se novim Ustavom iz 1963. godine kojim je proširena uloga sudova i oni su dužni da prate i proučavaju društvene odnose i pojave koje su od interesa za ostvarivanje njihovih funkcija, te predlažu mere za sprečavanje društveno opasnih i štetnih pojava i mere za učvršćivanje zakonitosti. Takođe, sreski sudovi tada menjaju naziv u opštinske sudove i teritorijalna nadležnost im se poklapa sa teritorijom opštine.

Osnovni zakon o sudovima opšte nadležnosti iz 1965. godine donosi nove izmene koje su uslovljene Ustavom iz 1963. godine. Opštinski sud kao sud opšte nadležnosti, sa ulogom i karakterom prvostepenog suda je samostalni organ društvene zajednice koji u jedinstvenom sudskom sistemu vrši sudsku funkciju nezavisno i u granicama svoje nadležnosti sudi na osnovu zakona i ustava. Po ovom Zakonu, sudovi pružaju zaštitu građanima i organizacijama u ostvarivanju njihovih prava i zakonitih interesa i štite od društveno opasnih delatnosti ličnost građana, njihova prava i slobode, kao i Ustavom i zakonima utvrđeni socijalistički društveni poredak, i time obezbeđuju učvršćivanje ustavnosti i zakonitosti.

Ustav SFRJ iz 1974. godine tretira sud kao samostalni državni i samoupravni organ kome je povereno vršenje pravosuđa, kao samostalne funkcije vlasti i samoupravljanja, koja se sastoji u primeni zakona i samoupravnih opštih akata na konkretne odnose u „izrečenoj pravdi“, tj. utvrđivanju istine i subjektivnih prava po zakonu.

Sudovi su samostalni samo u rešavanju i odlučivanju o konkretnim pravima i obavezama, tj. samostalnost suda treba shvatiti u organizaciono-operativnom smislu, jer deluju zajedno sa drugim državnim i samoupravnim organima u pravcu zaštite jedinstvenog ustavnog poretka i sude na osnovu Ustava, zakona i samoupravnih opštih akata.

Ovaj Ustav uvodi u pravosudni sistem dve vrste sudova koji imaju isti položaj: to su redovni sudovi (kao organi državne vlasti) i samoupravni sudovi.

4. TERITORIJALNA NADLEŽNOST SRESKIH SUDOVA NAKON 1945. GODINE

Na osnovu Uputstva o uređenju redovnih narodnih sudova u Vojvodini, donetog od strane Predsedništva GNOO Vojvodine, Novi Sad br. 707. od 30.04.1945. godine – utvrđena je teritorijalna nadležnost sreskih sudova koja se podudara sa područjem sreskih narodnih odbora.

Narodna skupština AP Vojvodine na 13. sednici Pokrajinskog veća od 10.12.1955. godine donosi Odluku o osnivanju, ukidanju i određivanju teritorijalne nadležnosti sudova na području AP Vojvodine. Ovom Odlukom je utvrđena teritorijalna nadležnost:

- Sreskog suda u Apatinu, za područje opština Apatin, Kupusina, Prigrevica i Sonta,
- Sreskog suda u Kuli, za područje opština Kula, Ruski Krstur i Novi Bečej,
- Sreskog suda u Odžacima, za područje opština Bački Brestovac, Bački Gračac, Bogojevo, Doroslovo, Karavukovo, Lalić Odžaci, Ratkovo i Srpski Miletić,
- Sreskog suda u Somboru, za područje opština Bački Monoštor, Bezdan, Gakovo, Kljajićevo, Svetozar Miletić, Sivač, Sombor, Stanišić, Stapar, Telečka i Čonoplja.

Zakon o redovnim sudovima iz 1975. godine utvrđuje teritorijalnu nadležnost opštinskih sudova u Apatinu, Kuli, Odžacima i Somboru – za teritoriju opština Apatin, Kula, Odžaci i Sombor.

5. REGISTRATRSKO SREĐIVANJE I KARAKTERISTIKE SADRŽAJA GRAĐE

5.1. Sreski sudovi u periodu 1919-1941

Registratursko sređivanje fondova Sreski sud Kula (1919-1940) i Sreski sud Sombor (1919-1941), i izlučivanje bezvrednog registraturskog materijala, vršeno je na osnovu:

- *Liste kategorija registraturskog materijala sreskih sudova sa rokovima čuvanja koja se primenjuje u Istorijskom arhivu Novi Sad, za period 1919-1941 godine, Istorijski arhiv, Novi Sad, 1979.*
- *Orijentacione liste sa rokovima čuvanja arhivske građe i registraturskog materijala kod pravosudnih organa, Arhiv Vojvodine, Sremski Karlovci, 1971.*

U građi navedenih fondova, na čuvanju ostaju sledeće kategorije po grupama predmeta:

Predmeti sudske uprave ("SU"):

- platni spiskovi zaposlenog osoblja
- godišnji izveštaji primljenih i premeštenih službenika
- godišnja statistika po građanskim pravnim stvarima
- godišnja statistika sudske uprave
- godišnja statistika krivičnih predmeta
- godišnja statistika o stanju lica u zatvoru i pritvoru
- godišnja statistika o radu lica u zatvoru i pritvoru
- godišnji sumarni poslovni izveštaji suda
- godišnji sumarni izveštaj suda za maloletnike
- izveštaji suda o izlučenoj građi.

Krivični predmeti ("K", "KPS", "KPSm"):

- prestupi po Zakonu o zaštiti javne bezbednosti i poretka
- izazivanje verskog ili klasnog razdora
- širenje alarmantnih vesti o promeni vlasti i državnog uređenja
- teška telesna ozleda
- ubistvo iz nehata
- bigamija

Predmeti koji se čuvaju po oceni:

- nedozvoljen prelaz granice (organizovan prevod drugih lica)
- zloupotreba službenog položaja
- protivprirodni blud
- podvođenje, bludničenje
- dela protiv zdravlja i poretka
- obljuba i protivprirodni blud sa maloletnim licem
- zapuštanje i zlostavljanje dece
- paljevine
- falsifikovanje
- protivstajanje vlasti

- prestup protiv Uredbe o merama u svrhu snabdevanja stanovništva i vojske hlebom
- jatakovanje.

Ostavljeni kao ogledni primerci:

- kleveta, uvreda
- prevara, obmana
- bogohuljenje
- krađa
- povreda autorskih prava
- nadripisarstvo
- nelojalna konkurencija
- prestupi protiv Zakona o suzbijanju skupoće
- povrede Zakona o vinu
- kockanje
- gatanje, vraćanje
- obavezno telesno vaspitanje.

Gradanske parnice ("G", "P"):

- imovinsko-pravni zahtevi iz bračnog odnosa (spojeno sa tužbom za razvod braka)
- nasledna prava u ostavinskim predmetima
- tužbe o deobi zaostavštine
- tužbe naslednika protiv naslednika u ostavinskim predmetima
- sporovi o nepokretnini u vezi sa stvarnim pravima, deobom i granicama poseda
- dokazivanje očinstva
- sporovi o obavezni vanbračnog oca prema majci i detetu
- uknjižba doživotnog plodouživanja
- sporovi u vezi izdržavanja roditelja.

Proglašenje umrlim ("PRU"):

- rešenje o proglašenju umrlim.

Ostavinski predmeti ("O", "GN"):

- procena zaostavštine
- rešenje ostavine.

Zemljišno-knjižni predmeti ("DN"):

- kupoprodajni, deobni i darovni ugovori
- uknjižba prava vlasništva
- ostavinska rešenja.

Komisija za odobrenje prenosa vlasništva ("KO"):

- rešenja Komisije
- rešenja drugostepene komisije pri Apelacionom sudu Novi Sad.

5.2. Sreski sudovi nakon 1945. godine

Registratursko sređivanje fondova Opštinski sud Kula (1945-1971) i Sreski sud Sombor (1945-1965), i izlučivanje bezvrednog registraturskog materijala, vršeno je na osnovu:

- *Orijentacione liste sa rokovima čuvanja arhivske građe i registraturskog materijala za pravosudne organe*, Arhiv Vojvodine, Sremski Karlovci, 1971.
- *Sudski poslovnik - Pokrajinski sekretarijat za pravosuđe i sudsku upravu*, Službeni list SAP Vojvodine br. 22/1972.
- *Jedinstvene liste kategorija registraturskog materijala sa rokovima čuvanja za opštinske sudove*, Zajednica arhiva Srbije, Komisija za izradu jedinstvenih lista, Beograd, 1975.
- *Liste kategorija registraturskog materijala sreskih sudova sa rokovima čuvanja koja se primenjuje u Istorijskom arhivu u Novom Sadu, za period 1945-1960*, Istorijski arhiv, Novi Sad, 1979.
- *Jedinstvene orijentacione liste kategorija registraturskog materijala sa rokovima čuvanja za opštinske sudove, za period 1945-1975*, Komisija za praćenje i unapređenje zaštite arhivske građe van arhiva SARJ, Beograd, 1983.

U građi navedenih fondova, na čuvanju ostaju sledeće kategorije po grupama predmeta:

Sudska uprava ("SU"):

- izveštaji i analize o radu i poslovanju suda
- razna godišnja statistika o radu i poslovanju suda
- rešenja o zasnivanju i prestanku radnog odnosa, rasporedu na radno mesto
- rešenja o izboru predsednika suda i sudija
- evidencija sudija porotnika
- evidencija sudskih veštaka i tumača
- sistematizacija radnih mesta
- platni spiskovi
- evidencija pečata, žigova i štambilja
- finansijski planovi
- programi rada suda
- zapisnici sa kolegijuma, sastanaka sudskih odeljenja i radnih grupa
- uputstva i raspisi viših organa o: materijalnom pravu, kadrovskim i personalnim pitanjima, procesnom pravu, prethodnom postupku, odnosima sa inostranstvom, finasijskom poslovanju.

Krivični predmeti ("K", "KS", "KPS"):

- izazivanje nacionalne i verske mržnje
- uvreda organa narodne vlasti (174,177)
- javni napad na organe narodne vlasti
- kleveta narodnih vlasti i podstrekavanje na dela privredne sabotaže
- organizovanje – pomaganje napada na organe narodne vlasti
- uvreda savezničke zemlje
- širenje alarmantnih vesti (292-A)
- sprečavanje lica u vršenju službene radnje (289)
- utaja opšte-narodne imovine većih razmera u vršenju službene dužnosti
- nedopuštena trgovina, špekulacija
- privredna sabotaža (neudovoljenje predaje žitarica: sa kaznom konfiskacije imovine i bez kazne konfiskacije sa gubitkom svih građanskih i političkih prava)
- falsifikat u službenoj dužnosti (319)
- pronevera u službenoj dužnosti (322)
- krivična dela na štetu društvene imovine (249-258)
- jatakovanje
- ubistvo

- ubistvo iz nehata (137)
- teška telesna ozleda kvalifikovana smrću
- teška telesna ozleda (141)
- krivično delo protiv opšteg zdravlja ljudi
- pobačaj kvalifikovan smrću
- nasilničko ponašanje (292-B)
- razbojništvo
- čedomorstvo (138)
- zlostavljanje i napuštanje deteta (196)
- protivprirodni blud i u sticaju sa zloupotrebom službenog položaja
- bludne radnje sa maloletnim licima (183)
- silovanje maloletnoig lica (181)
- podvođenje maloletnog lica za nagradu (187)
- rodoskrvljenje
- dvoženstvo
- sodomija
- ilegalan prelaz granice sa političkim motivom
- razbojništvo.

Kao ogledni primerci ostavljeni su predmeti:

- utaja narodne imovine logorisanih nemaca
- prevođenje logorisanih nemaca u inostranstvo
- nedozvoljeno zapošljavanje nemačke radne snage
- nedozvoljeno dostavljanje hrane nemicima u logoru.

Gradanske parnice ("G"; "P"):

- utvrđivanje očinstva
- izdržavanje bračnog druga i deteta
- predmeti koji se odnose na svojinu i državinu nepokretnosti, utvrđivanje prava vlasništva
- predmeti koji se odnose na sporove po osnovu ugovora i pravnih poslova: kupoprodaja i promet nepokretnosti.

Ostavinski predmeti ("O"):

- predmeti u kojima je pravosnažnim rešenjem zaostavština raspravljena

Izvršni predmeti ("I"):

- predmeti izvršenja u vezi konfiskacije, dekonfiskacije, arondacije, sekvestracije i prinudne uprave.

Vanparnični ("R"):

- predmeti od značaja za društvenu imovinu u vezi: eksproprijacije, konfiskacije, arondacije, poljoprivrednog zemljišnog fonda.

Zemljišno-knjižni predmeti ("DN"):

- isprave na osnovu kojih se vrše upisi u zemljišne knjige
- katastarski planovi nepokretnosti koje su predmet upisa.

6. POMOĆNE EVIDENCIJE O ARHIVSKOJ GRAĐI

Uvidom u opšte podatke o fondovima, evidentno je da u većini fondova sreskih sudova nedostaju knjige (upisnici, delovodnici, registri i sl.), bilo zato što nisu sačuvane ili pak nisu ni preuzete sa spisima (kao što je slučaj sa sreskim sudovima nakon 1945. godine – za koje su opštinski sudovi zadržali knjige).

Iz tog razloga je bilo potrebno, prilikom registraturskog sređivanja ovih fondova ili kasnije, sačiniti određene pomoćne evidencije, kako bi se građa lakše koristila i kako bi se brže i efikasnije odgovaralo na brojne zahteve korisnika usluga Arhiva.

Ove evidencije su u manjem obimu sačinjene za sreske sudove u periodu 1919-1941 godine, jer se građa tih fondova dosta retko koristi, ali je zato za fondove sreskog suda nakon 1945. godine sačinjen značajan broj pomoćnih evidencija.

6.1. Sreski sud Sombor (1919-1941)

- Spisak krivičnih predmeta (1927-1940) i građanskih predmeta (1923-1939) - koji se odnose na značajne pojedince ili važne događaje na teritoriji sreza Sombor, vezane za politička, kulturna i ekonomska pitanja.

Da bi se pojasnila sadržina ovih predmeta, navešću nekoliko primera:

- KPS 319/933 Demonstracije omladine protiv otvaranja Mađarskog pozorišta u Somboru,
- KPS 11/934 Nepravilnosti pri opštinskim izborima u Riđici, problemi odnosa Srba i Nemaca,
- KPS 734/937 Opoziciona stranka u Čonoplji – letak dr Vlatka Mačeka protiv predsednika Vlade dr Milana Stojadinovića, zabranjenog od strane Državnog tužništva u Zagrebu,
- KPS 200/939 Odbor i doček izbeglica, čehoslovačkih vojnika na željezničkoj stanici u Somboru (dr Bekljanov Jovan, Milan Konjović, Stanoje Lalošević, dr Vladimir Crevar, dr Dušan Mileusnić),
- G 3403/932 Kanal Kralja Petra Prvog a.d.
- P 115/939 Kaldrmisanje grada Sombora i okoline.

6.2. Opštinski sud Sombor (1945-1965)

- Popis izvršnih predmeta (1947-1956)
- Imenski registar izvršnih predmeta (1947-1956)
- Popis krivičnih predmeta – konfiskacija i sve u vezi nepokretne imovine (1946-1965)
- Imenski registar krivičnih predmeta – konfiskacija i sve u vezi nepokretnosti (1948-1965)
- Popis zemljišno-knjižnih predmeta (1948-1950, 1954, 1961-1962)
- Imenski registar zemljišno-knjižnih predmeta (1948-1950, 1954, 1961-1962).

6.3. Opštinski sud Kula (1945-1971)

- Popis zemljišno-knjižnih predmeta (1947-1956)
- Imenski registar zemljišno-knjižnih predmeta (1947-1956)
- Popis izvršnih predmeta (1947, 1952, 1962)
- Popis krivičnih predmeta – konfiskacija i sve u vezi nepokretnosti (1945-1953).

7. ZAKLJUČAK

Sredinom 90-ih godina prošlog veka, sređena su 4 fonda sreskih sudova u potpunosti i to:

1. F. 94. Sreski sud Kula (1919-1941), 1919-1940
2. F. 96. Sreski sud Sombor (1919-1941), 1919-1941
3. F. 220. Opštinski sud Sombor (1945-1965)
4. F. 223. Opštinski sud Kula (1945-1971)

Na žalost, od tada se sređivanje građe ovih fondova nije vršilo. Poseban problem u ovoj situaciji predstavlja i nedostatak stručnih radnika (arhivskih pomoćnika) sa znanjem mađarskog jezika, a kako nema naznaka da će ovaj problem biti u skoro vreme rešen, fondovi sreskih sudova sa građom na mađarskom jeziku se uskoro neće sređivati. Kako se obim posla arhivskih pomoćnika iz godine u godinu povećava, u smislu povećanog broja zahteva stranaka, sve je manje vremena za registratursko sređivanje građe fondova. Tome treba pridodati i činjenicu da građu sudova ne mogu sređivati relativno novi stručni radnici, jer taj posao zahteva iskustvo i široko znanje, posebno u valorizaciji građe koja se čuva po oceni.

Kako bi se ovaj problem makar delimično prevazišao i građa učinila dostupnija za korišćenje (posebno zbog činjenice da su knjige u većini fondova fragmentarno sačuvane ili pak nisu ni preuzete sa građom – što je slučaj sa sreskim sudovima nakon 1945. godine), sačinjavane su brojne pomoćne evidencije na osnovu građe tih fondova (popisi predmeta po grupama, imenski registri i sl.).

Istorijski arhiv Sombor ima zaposlenog samo jednog arhivistu sa znanjem mađarskog jezika, a kako je broj fondova sa građom na mađarskom jeziku značajan, teško je predvideti kada će fondovi sreskih sudova dospeti na obradu.

8. LITERATURA

1. *Vodič kroz arhivske fondove*, Istorijski arhiv Novi Sad, Zajednica arhiva Vojvodine, Sremski Karlovci, 1980.
2. *Lista kategorija registratorskog materijala sreskih sudova sa rokovima čuvanja koja se primenjuje u Istorijskom arhivu Novi Sad za period 1772-1918 godine*, Istorijski arhiv, Novi Sad, 1979.
3. *Lista kategorija registratorskog materijala sreskih sudova sa rokovima čuvanja koja se primenjuje u Istorijskom arhivu Novi Sad za period 1919-1941 godine*, Istorijski arhiv, Novi Sad, 1979.
4. *Liste kategorija registratorskog materijala sreskih sudova sa rokovima čuvanja koja se primenjuje u Istorijskom arhivu u Novom Sadu za period 1945-1960*, Istorijski arhiv, Novi Sad, 1979.
5. *Orijentaciona lista sa rokovima čuvanja arhivske građe i registratorskog materijala kod pravosudnih organa*, Arhiv Vojvodine, Sremski Karlovci, 1971.
6. *Jedinstvena lista kategorija registratorskog materijala sa rokovima čuvanja za opštinske sudove*, Zajednica arhiva Srbije, Komisija za izradu jedinstvenih lista, Beograd, 1975.
7. *Jedinstvene orijentacione liste kategorija registratorskog materijala sa rokovima čuvanja za opštinske sudove, za period 1945-1975*, Komisija za praćenje i unapređenje zaštite arhivske građe van arhiva SARJ, Beograd, 1983.
8. *Sudski poslovnik - Pokrajinski sekretarijat za pravosuđe i sudsku upravu*, Službeni list SAP Vojvodine br. 22/1972.
9. Dosijei fondova sreskih sudova u Istorijskom arhivu Sombor.